

Тема. **Морфологічні норми сучасної української літературної мови, варіанти норми.**

План.

1. Особливості використання різних частин мови у професійному спілкуванні.
  2. Іменники на позначення професій, посад, звань.
  3. Відмінювання прізвищ, імен, по батькові, географічних назв.
  4. Правопис відмінкових закінчень іменників II в. у Р.в., рід, число невідмінюваних іменників.
  5. Особливості використання займенників у діловому мовленні.
  6. Узгодження прикметників з іменником на означення певних професій.
  7. Числівники в діловому мовленні: написання цифрових даних у професійних текстах.
3. Актуалізація опорних знань, умінь та навичок студентів.
- Експрес-опитування.

1. Назвати самостійні частини мови.
2. Які є службові частини мови?
3. Дайте відповіді на запитання. Стежте за порядком слів у реченнях-відповідях. Зверніть увагу на особливості відмінювання власних імен та прізвищ?

1. Ім'я якого видатного хірурга пов'язане із розвитком нейрохірургії?

Відповідь: Микола Нилович Бурденко (1876 – 1946)

2. Ким із вчених була вперше виділена анаеробна спороносна бактерія, що засвоює азот із атмосфери?

Відповідь: Сергій Миколайович Виноградський (1856 – 1953)

3. Про кого з видатних вчених-фізіологів ми говоримо як про основоположника матеріалістичного вчення про вищу нервову діяльність?

Відповідь: Іван Петрович Павлов (1846 – 1936)

4. Хто з лікарів увів у практику протидифтерійне та протискарлатинозне щеплення?

Відповідь: Григорій Норбертович Габричевський (1860 – 1907)

5. Кому з видатних вчених належить заслуга опису жовтянці, яка відтоді стала називатися його ім'ям?

Відповідь: Сергій Петрович Боткін

6. Яким хірургом було започатковано анатоמו-експериментальний напрям у практичній хірургії?

Відповідь: Микола Іванович Пирогов (1810 – 1881)

Завдання.

Провідміняти вище подані прізвища, імена та по батькові (виконання по варіантах)

Завдання

Подані імена поставити в Кл. відмінку та утворити імена по батькові.

Адам – Адаме, Адамівна, Адамович

Аркадій – Аркадію, Аркадійович, Аркадіївна

Віктор – Вікторе, Вікторович, Вікторівна

Герасим – Герасиме, Герасимович, Герасимівна

Іван – Іване, Іванович, Іванівна

Назар – Назаре, Назарович, Назарівна

Сава – Саво, Савич, Савівна

Юрій – Юрію, Юрійович, Юріївна
Оксана – Оксано
Олеся – Олесю
Юлія _ Юліє
Валерія – Валеріє
Алла – Алло
Аїда – Аїдо
Віолетта – Віолетто
Гермина – Гермино
Зорина – Зорино
Іраїда – Іраїдо
Лукина – Лукино

Завдання.

До поданих прізвищ, імен та по батькові записати іменники на означення статусу, професій, посади чи звання.

Статус – колега, товариш

Посада – директор, завідувач, голова.

Звання – професор, академік

Професія – лікар, викладач, інженер

(Коментар: написання іменників на означення статусу, професій, посади, звання пишуться у чоловічому роді)

Запам'ятайте

Жіночий рід мають слова: авторка, аспірантка, вихованка, дипломатка, поетеса, студентка.

Лише ж.р. мають слова: друкарка, покоївка, пралля, швачка.

Слово викладача

Загальні поради щодо правопису географічних назв та відмінювання їх

1. Назви залізничних станцій в українській мові не відмінюються назви міст, сіл, рік, озер відмінюються.

Поїзд зупинився на станції Кам'янець-Подільський. В Кам'янці-Подільському відбулась навчально-практична конференція медичних працівників.

2. Якщо перед назвами островів, річок, озер, гір є означу вальне слово, то сама назва не змінюється.

Вздовж річки Збруч розташований Санаторій «Медик»

3. Не відмінюються географічні назви, що складаються із двох слів.

Моя сестра працює у місті Біла Церква.

Завдання

Скласти речення, використовуючи географічні назви районних центрів Хмельницької області.

Слово викладача

- Які іменники відносяться до II відміни?

- Які закінчення мають іменники ч.р. в Р.в. однини?
  - Які є правила щодо написання закінчень –а (-я) і –у (-ю)?
- Закінчення А (-Я) в Р.в. однини мають іменники чоловічого роду:
1. Івана, Шевчука, лікаря – назви осіб, уособлених предметів, явищ.
  2. Києва, Львова, Чернігова – назви населених пунктів.
  3. Дніпра, Збруча – географічні назви з наголошеним закінченням або суфіксом – ов, -ев (ев).
  4. метра, грама – назви мір довжини грама, тижня, ваги, місяців, днів тижня.
  5. Олівця, коридора – назви чітко окреслених предметів, будівель та їх частин, але: вокзалу, даху, поверху, будинку.
  6. Поршня – машини та їх деталі.
  7. Атома, параграфа, сектора, діаметра – наукові терміни.
  8. У медицині назви окремих органів частин тіла – шлунка, міхура, мозочка, кореня, але: мозку.
  9. Скальпеля, пінцета – інструменти.
- Закінчення -У (-Ю) в Р.в. однини мають іменники чоловічого роду:

1. Водню, воску, гіпсу – назви речовин, маси, матеріалу, лікарських препаратів.
2. Кривого Рогу – складні назви населених пунктів Південного Бугу.
3. Криму, Єнісею, Бугу – географічні назви, в яких наголос не падає на закінчення.
4. Колективу, твору, гороху, ячменю – назви збірних понять, назви рослин, що виступають як збірні поняття.
5. Краю, світу, степу, року – значення місця, простору, часу. Але: вечора.
6. Аналізу, процесу, імпульсу, конфлікту – назви загальних і абстрактних понять, явищ суспільного життя.
7. Інституту, клубу, комітету – назви установ, закладів, організацій.
8. Імунітету, кровообігу, набряку, кашлю, нежитю – назви процесів, станів, властивостей, ознак, назви хвороб.
9. Болю, страху, суму, жалю – назви почуттів, переживань.

Завдання

Виправити помилку.

Я особисто сам перевіряв готовність пацієнта до операції (неправильно)

Я особисто перевіряв готовність пацієнта до операції (правильно).

Правило: слід уникати використання займенників у діловому мовленні, замість них використовувати інші частини мови

На моїм чергуванні...

На моєму чергуванні...

Сей захід був невдалим...

Цей захід був невдалим...

У кожному слові звучало хвилювання...

У кожному слові звучало хвилювання...

На чий чергуванні було...

На чийому чергуванні було...

Сі новини були невтішними

Ці новини були невтішними

Цеї ночі трапилась трагедія

Цієї ночі трапилась трагедія

Тая порада допомогла медсестрі...

Та порада допомогла медсестрі

Завдання

Із поданого переліку словосполучень виберіть правильні.

Дякую Вам; дякую Вас; пробачте мене; пробачте мені; о котрій годині призначили...; на котру годину призначили...;

Скільки годин; котра година; властивий йому; властивий для нього; вибачте його; вибачте йому; кепкувати з нього; кепкувати над ним; окремі учасники; деякі учасники

Правильні форми ввести в речення.

Завдання

Як правильно записати цифрові дані у професійних текстах?

Чекаю Вас із 4 дітьми

Чекаю Вас із чотирма дітьми

Відрядження на 2-3 дні

Відрядження на два-три дні

Правило: прості кількісні числівники, що позначають однозначне число без назви іменника чи одиниці виміру, часові межі пишуться словами

Шостий тиждень перебуває пацієнт Микола Петрович в терапевтичному відділенні

6-й тиждень перебуває пацієнт Микола Петрович в терапевтичному відділенні

Дві години тривала складна операція

2 години тривала складна операція

Правило: словами пишуться однозначні числівники на позначення часових меж та складні й складені числівники на початку речення.

Завдання

Виберіть речення, які відповідають нормам української мови на позначення часу.

Зустріч відбудеться пів на сьому вечора

Зустріч відбудеться о 18.30 (о 18 год. 30 хв.)

Збори завершилися в 13 год.

Збори завершилися о 13 год. (о 13.00)

Правило: не можна використовувати паралельні й розмовні форми на позначення часу й уживати для цього прийменник у(в).

Завдання

Виправте помилки.

Зустріч відбулася пів сьомої.

Зустріч відбулася пів на сьому

Ви прийдете на прийом без десяти три.

Ви прийдете на прийом за десять хвилин третьої години.

Правило: називаючи точний час, треба пам'ятати, що до 30 хв. треба вживати прийменник на, а після 30 хв. – прийменник за.

Зараз одинадцять годин

Зараз одинадцята година.

Буду відсутній до дванадцяти.

Буду відсутній до одинадцятої години.

Повернуся на 10 годину.

Повернуся об 11 годині.

Запитання

- Коли ми використовуємо прийменник на, а коли об?

Правило: прийменник на вказує приблизність, а прийменник о (об) вказує на точний час.

Завдання

Які конструкції не порушують норми вживання форми залежного слова

Свідчити факти

Свідчити про факти

Відзначити про успіхи

Відзначити успіхи

Довести інформацію

Довести про інформацію

Опанувати професією

Опанувати професію

Піклуватися про пацієнта

Піклуватися за пацієнта

З правильними формами скласти речення.

III. Підведення підсумків заняття

IV. Домашнє завдання

Складіть речення, використовуючи форми наказового способу дієслова:

Покажіть, зігніть, розслабте, дихайте, стисніть, заплющте, подивімося, пригадайте